

Cestovní zpráva ze zahraniční pracovní cesty

Jména státních zaměstnanců ČIŽP:

Ing. Pavel PETR – OI Havlíčkův Brod – inspektor OOP

Ing. Borek HROMÁDKA – OI Havlíčkův Brod – inspektor OOP

Místo jednání:

Slovensko (Povážská Bystrica, Námestovo, Banská Štiavnica)

Datum odjezdu z České republiky: 11. 9. 2018

Datum příjezdu do Povážské Bystrice: 11. 9. 2018

Datum příjezdu do Námestova: 11. 9. 2018

Datum příjezdu do Banské Štiavnice: 12. 9. 2018

Datum návratu do České republiky: 14. 9. 2018

Název a adresa navštívených organizací (institucí):

- Správa Chráněné krajinné oblasti Strážovské vrchy (Povážská Bystrica)
- Správa Chráněné krajinné oblasti Horná Orava (Námestovo)
- Správa Chráněné krajinné oblasti Štiavnické vrchy (Banská Štiavnica)

Účel cesty:

Návštěva vybraných Správ chráněných krajinných oblastí za účelem výměny zkušeností při vymáhání práv na úseku ochrany přírody při realizaci akcí na lokalitách těchto velkoplošných zvláště chráněných území.

Seznam získané dokumentace:

- „*Chránená krajinná oblast Strážovské vrchy*“ – soubor letáků přibližujících jednotlivé oblasti uvedené CHKO
- „*Sulovské skaly*“ – informační leták k naučné stezce
- „*Prírodná rezervácia Klapy*“ – informační brožura
- „*Chránená krajinná oblast Horná Orava*“ – soubor letáků přibližujících jednotlivé oblasti uvedené CHKO
- „*Horná Orava – Natura 2000*“ – mapa vyznačující evropsky významné lokality a ptačí oblasti v daném území
- „*Oravice*“ – průvodce naučnou stezkou
- „*Slaná voda – Babia hora*“ – průvodce naučnou stezkou
- „*Premený lesa*“ – brožura
- „*Rieka Orava*“ – brožura
- „*Pilsko – rozprávkový les*“ – leták
- „*Európsky významné druhy rastlín a živočíchov*“ – DVD
- „*Oravice a okolie*“ – kniha
- „*Babia hora*“ – kniha
- „*Chránená krajinná oblast Štiavnické vrchy*“ – soubor letáků přibližujících jednotlivé oblasti uvedené CHKO
- „*Chránená krajinná oblast Štiavnické vrchy*“ – informační leták s mapkou
- „*Národná prírodná rezervácia Sitno*“ – informační leták s mapkou
- „*Natura 2000 a Ramsarské lokality na Slovensku*“ – informační leták
- „*Lesné biotopy európskeho významu na Slovensku*“ – brožura

Anotace (stručný výsledek cesty):

Pracovníci inspekce navštívili v průběhu zahraniční pracovní cesty postupně tři Správy chráněných krajinných oblastí (dále také jen CHKO) Slovenska, a to Strážovské vrchy, Horná Orava a Štiavnické vrchy. Diskutována byla problematika ochrany přírody s ohledem na vliv hospodaření a dalších činností v těchto velkoplošných zvláště chráněných územích. Bylo konstatováno, že systém státní ochrany přírody v České republice je oproti Slovensku na mnohem propracovanější úrovni. Zájmy ochrany přírody se na Slovensku daří hájit z pozice Správ CHKO velmi omezeně, neboť na rozdíl od České republiky nevykonávají státní správu, ale pouze vydávají odborná stanoviska a posouzení k některým záměrům.

Podrobný popis cesty a výsledků dosažených při jednání:

Úterý 11. 9. 2018:

V ranních hodinách (7:30 hodin) výjezd z Havlíčkova Brodu, v 11:30 hodin přechod státní hranice na hraničním přechodu Starý Hrozenkov, v 12:45 hodin příjezd do sídla Správy CHKO Strážovské vrchy, Orlové 189, 017 01 Povážská Bystrica.

Účastníky cesty přivítal ředitel Správy CHKO Strážovské vrchy Mgr. Karol Pepich, který uvedl, že na Správě CHKO Strážovské vrchy, která vznikla v roce 1989, je zaměstnáno celkem 9 lidí. Správa CHKO nevykonává státní správu, nejbližší výkonu státní správy je nakládání s chráněnými živočichy v chovné stanici patřící pod Správu CHKO Strážovské vrchy. Využívány jsou ještě dvě rehabilitační (záchranné) stanice v Zázrivé a ZOO Bojnice. Ředitel Správy CHKO konstatoval, že státní správa na úseku ochrany přírody není na Slovensku na dobré úrovni, a to z již uvedeného důvodu, že Správy CHKO nevykonávají státní správu a ani neexistuje žádný rozpočet finančních prostředků pro jednotlivé Správy CHKO. Ředitelství celé státní ochrany přírody pro Slovensko sídlí v Bánské Bystrici a zastřešuje jednotlivé Správy CHKO, Správy národních parků a Správy jeskyní.

Všechny chráněné krajinné oblasti na Slovensku mají druhý stupeň ochrany (celkem je 5 stupňů), není zde vyhlášována zonace tak, jako v České republice, ale v rámci každé CHKO se stanovují zóny A (nejpřísnější ochrana), B, C a D (nejméně přísná ochrana). Na území navštívené CHKO se rozprostírají Strážovské vrchy a Sulovské vrchy. Jsou zde vymezena některá maloplošná zvláště chráněná území, např. národní přírodní rezervace Manínská tiesňava, přírodní památka Bosmany, přírodní rezervace Kostolecká tiesňava či národní

přírodní rezervace Súľovské skaly. Rovněž se zde nacházejí území soustavy Natura 2000, tj. evropsky významné lokality a ptačí oblasti.

Diskutována byla problematika dotací s ohledem na hájení zájmů ochrany přírody. Mgr. Karol Pepich uvedl, že např. zemědělci nechtějí respektovat požadavky ochrany přírody. Dalším problémem z hlediska ochrany přírody jsou báňské společnosti, neboť na Slovensku doposud platí báňský zákon z roku 1965, kde jsou zcela nevyhovující podmínky pro ochranu přírody. Pro příklad bylo uvedeno, že nelze ve vodních plochách po těžbě udělat ostrovy, nebo nelze ponechat kolmé stěny pro hnízdění ptáků.

Stejně tak je problémem skutečnost, že na Slovensku stát nijak nekompensuje vlastníkům pozemků jakákoliv omezení vyplývající z ochrany území, a proto často dochází ze strany těchto vlastníků ke střetům se zájmy ochrany přírody.

V rámci návštěvy byla probírána i relativně aktuální problematika napadení lesních porostů kůrovcem. Poznotelek z oblasti Tater je takový, že přirozená obnova lesa je možná. Nejprve se prosazují dřeviny v druhové skladbě jeřáb, vrba apod., pod tímto zhruba 10 metrů vysokým patrem již vyrůstají 3 až 5 metrů vysoké smrky. Vzhledem k tomu, že umělá výsadba dřevin v těchto lokalitách je obtížná, jeví se přirozená obnova jako lepší, neboť původní dřeviny vyrostlé ze semen jsou následně mnohem odolnější.

Z hlediska výskytu relativně vzácných rostlin a živočichů je území CHKO Strážovské vrchy zajímavé. Předmětné území se nachází především na vápencovém podloží, což nahrává výskytu zejména orchidejí. Z živočišné říše dříve poměrně hojně se vyskytující tetřev hlušec byl na území CHKO Strážovské vrchy spatřen naposledy v roce 2004. Lze to připisovat negativním zásahům do přirozených biotopů tohoto druhu.

Po jednání na Správě CHKO Strážovské vrchy následovala od 15:00 hodin terénní pochůzka. Nejprve byla provedena prohlídka přírodní památky Bosmany.

Poté následovala návštěva národní přírodní rezervace Manínská tiesňava, přírodní rezervace Kostolecká tiesňava a národní přírodní rezervace Súľovské skaly.

V podvečerních hodinách (18:00 hodin) byl proveden přejezd z Povážské Bystrice do 130 km vzdáleného Námestova, kde byli účastníci cesty ubytováni v penzionu „Slanický Dvor“, Slanická Osada 2296, 029 01 Námestovo.

Středa 12. 9. 2018:

V ranních hodinách (8:45 hodin) přejeli účastníci cesty z místa ubytování do sídla Správy CHKO Horná Orava, Bernolákova ul. 408, 029 01 Námestovo.

Inspektory ČIŽP přivítal ředitel Správy CHKO Horná Orava RNDr. Dušan Karaska. Za účasti dalšího pracovníka Správy CHKO Ing. Jaroslava Hucíka proběhla vzájemná výměna informací o ochraně přírody na Slovensku a v České republice. CHKO Horná Orava byla vyhlášena v roce 1979 a Správa této CHKO zaměstnává celkem 11 pracovníků. Na celém

území této CHKO pak působí 3 profesionální strážci přírody a několik dobrovolníků. Detailněji byla probírána problematika jednotlivých stupňů ochrany na území Slovenska. První stupeň ochrany zahrnuje téměř nechráněná území, tzn., že sem patří města a volná krajina. Pod druhý stupeň ochrany spadají všechny CHKO, které mají ještě zóny A až D, jak bylo uvedeno výše. Do třetího stupně ochrany jsou zařazeny všechny národní parky Slovenska. Do čtvrtého stupně ochrany jsou zařazena rašeliniště, kde je třeba provádět některá managementová opatření a zásahy a všechna ochranná pásma lokalit zařazených do nejprísnejší chráněného pásého stupně, kam jsou zařazeny přírodní rezervace, které jsou absolutně bezzásahové.

Značným problémem z hlediska ochrany přírody na území CHKO Horná Orava jsou v poslední době ataky ze strany běžkařů, skialpinistů a řidičů čtyřkolek a sněžných skútrů. Tomu odpovídá i současný trend v ochraně přírody, kdy na jedné straně se stav zlepšuje v případě činností prováděných právníckými osobami, kde se začíná projevovat snaha hájit zájmy ochrany přírody a životního prostředí obecně (výstavba čističek apod.), na straně druhé se však stav zhoršuje v případě jednání fyzických osob, kterým je většinou ochrana přírody lhostejná. Jedná se především o již zmiňované jízdy na čtyřkolkách a sněžných skútrech, ale i o výstavbu chat bez příslušných povolení a stanovisek či o sběr plodů v nejprísnejší chráněných lokalitách.

Bylo zmíněno, že by bylo na Slovensku potřeba zlepšit vzájemnou spolupráci Správ jednotlivých CHKO s územně příslušnými inspektoráty Slovenské inspekce životního prostředí, a to zejména v tom, aby byly Správy CHKO oficiálně informovány o výsledku jimi podaných podnětů na porušení zákona, včetně sdělení výše uložené sankce. Bylo konstatováno, že ze strany Slovenské inspekce životního prostředí jsou často i za závažná porušení právních předpisů ukládány velice nízké pokuty v řádech pouhých desítek či stovek eur, a proto není dle názoru pracovníků Správy CHKO pravděpodobně zpětná vazba žádoucí. Byla diskutována i problematika porušování ochrany dřevin rostoucích mimo les, která je hlavně inspekcí v České republice poměrně často řešena v přestupkových řízeních. Na území CHKO Horná Orava problém s neoprávněnými zásahy (zejména s nepovoleným kácením) do mimolesní zeleně nemají, naopak příroda samovolně zarůstá náletovými dřevinami, což je v případě ochrany některých biotopů s výskytem vzácnějších druhů rostlin a živočichů nežádoucí.

CHKO Horná Orava má největší zastoupení smrkových porostů v rámci Slovenské republiky. Vyskytují se zde relativně hojně velké šelmy, jako je medvěd, rys a vlk. Například počet medvědů na území této CHKO je odhadován na 150 kusů.

Inspektorům byly promítnuty záběry z fotopastí dokumentující výskyt různých druhů živočichů (zejména savců), včetně zvláště chráněných (vlk) na území CHKO Horná Orava.

Součástí sídla Správy CHKO Horná Orava je malá chovná stanice, kde byl v době návštěvy účastníků cesty umístěn exemplář orla křiklavého, u kterého byla diagnostikována otrava neznámou látkou. Ředitel Správy CHKO Horná Orava inspektory informoval o tom, že tento druh orla je na Slovensku postupně vytlačován orlem skalním, jehož početní stavy se neustále zvyšují.

Po jednání na Správě CHKO Horná Orava byly za spoluúčasti pracovníků Správy CHKO Horná Orava Ing. Šimona Kertyse, Ph.D., Ing. Zuzany Kertysové a Mgr. Ivana Šustra provedeny terénní prohlídky několika z hlediska ochrany přírody zajímavých lokalit.

Jednalo se o národní přírodní rezervaci Klinské rašeliníště. Díky rozloze 15,3 ha se jedná o menší rašeliníště přechodného typu a je zařazeno v zóně B. Problémem na této lokalitě je invaze břízy, která musí být likvidována. Díky své regenerační schopnosti ale rychle znovu obrůstá, což činí velké problémy.

Dále bylo provedeno z vysoko položeného výhledového místa monitorování podstatné části území CHKO Horná Orava. Pracovníky Správy CHKO Horná Orava byla z tohoto místa přehledně přiblížena podstatná část území předmětné CHKO.

Rovněž byla uskutečněna pochůzka přírodní rezervací Tisovnica, která je z hlediska ochrany zařazena také do zóny B. Na tomto rašeliništi se v rámci managementových opatření budují hrázky na uměle vybudovaných odvodňovacích kanálech, které byly vytvořeny v 50. letech minulého století ze strany správců lesa. Toto opatření je prováděno za účelem zadržení vody na lokalitě. Na území této rezervace se vyskytuje borovice Čelakovských, která je obdobou v České republice se vyskytující borovice blatky.

Konečně bylo navštíveno nejbližší okolí Oravské přehrady, kde byli účastníci cesty upozorněni na existenci ptačího ostrova, který je zařazen do 4. stupně ochrany (druhý nejprísnejší) a jsou zde realizována managementová opatření spočívající v likvidaci veškerého porostu dřevin za účelem zajištění možnosti hnízdění ptáků na zemi.

V podvečer (16:50 hodin) byl proveden přesun z Námestova do 148 km vzdáleného místa ubytování v Bánské Štiavnici. Ve večerních hodinách (19:10 hodin) se účastníci cesty ubytovali v penzionu „Vila Magnolia“, Spojná 5, 969 01 Bánská Štiavnica.

Čtvrtek 13. 9. 2018:

V ranních hodinách (8:45 hodin) přejezd z místa ubytování do sídla Správy CHKO Štiavnické vrchy, Kammerhofská 26, 969 01 Bánská Štiavnica.

Účastníci cesty byli v sídle Správy CHKO Štiavnické vrchy přivítáni Ing. Dušanem Farbiakem, který v době návštěvy inspekce zastupoval ředitele Správy CHKO. Jmenovaný uvedl, že CHKO Štiavnické vrchy byla vyhlášena v roce 1979 a na Správě této CHKO momentálně pracuje 8 zaměstnanců. Uvedená CHKO byla vyhlášena nejen z důvodu přírodních hodnot, ale také z důvodu historie báňského průmyslu zaměřeného hlavně na těžbu mědi a stříbra. Zajímavostí na území této CHKO jsou tzv. „tajchy“ – umělé vodní nádrže s vysokými hrázemi, které jsou hluboké a nezarůstají, takže nejsou ani po letech přírodně zajímavé, protože se zde nevyskytují ani žádní živočichové.

Za účasti pracovnice Správy Ing. Moniky Farbiakové byla inspektorům promítnuta prezentace shrnující činnost Správy CHKO Štiavnické vrchy, včetně informací o jednotlivých maloplošných zvláště chráněných územích nacházejících se na území této CHKO. Informace byla podána rovněž o lokalitách zařazených do soustavy Natura 2000 a o výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Kromě zmije se zde údajně vyskytují běžné druhy plazů, v poslední době je velký problém s přemnoženými medvědy.

Území, kde se nyní rozkládá CHKO Štiavnické vrchy, bylo v minulosti hojně porostlé především listnatými lesy s druhovým zastoupením převážně dub a buk, z důvodu rozvoje báňského průmyslu však byly lesy přetvořeny na jehličnaté s převažujícím smrkem a jedlí. Dřevo jehličnatých stromů se používalo na výdřevy báňských šachet.

CHKO Štiavnické vrchy provozuje rehabilitační záchranou stanicí pro živočichy, a to včetně pohotovostní služby.

Po jednání na Správě CHKO následovaly dvě terénní pochůzky. Nejprve byl navštíven „*Náučný chodník Milana Kapustu po žile Terézia*“, který je pojmenovaný po prvním řediteli Správy CHKO Štiavnické vrchy Ing. Milanovi Kapustovi, CSc., který tragicky zahynul v roce 1995.

Poté byl proveden výstup na nejvyšší vrchol Štiavnických vrchů Sitno, který je součástí národní přírodní rezervace Sitno. Jedná se o významnou dominantu předmětné CHKO se zachovalými lesními porosty. Vyskytují se zde jak vzácné druhy rostlin (např. vstavače, koniklec), tak živočichů (orel křiklavý, krkavec). Na vrcholu Sitna se nachází informační středisko ochrany přírody.

Po terénních pochůzkách se v podvečerních hodinách účastníci cesty přesunuli zpět do místa ubytování v penzionu „Vila Magnolia“.

Pátek 14. 9. 2018:

V dopoledních hodinách (9:20 hodin) následoval odjezd z Bánské Štiavnice zpět do České republiky. V 12:15 hodin byla překročena státní hranice na přechodu Lanžhot, příjezd do Havlíčkova Brodu byl v 16:00 hodin.

Shrnutí:

V rámci předemtné zahraniční pracovní cesty získali pracovníci České inspekce životního prostředí relativně ucelený přehled o činnosti vybraných Správ chráněných krajinných oblastí na Slovensku se zaměřením na hájení zájmů ochrany přírody.

Na druhé straně byla ze strany inspekce poskytnuta pracovníkům jednotlivých navštívených Správ CHKO informace o celkové činnosti České inspekce životního prostředí s detailním zaměřením na úsek ochrany přírody.

Z uskutečněných jednání a diskuzí vyplynulo, že státní ochrana přírody na Slovensku je dle názoru pracovníků jednotlivých navštívených Správ chráněných krajinných oblastí na jiné úrovni, než je tomu v České republice.

Správy CHKO na Slovensku nevykonávají žádnou státní správu na úseku ochrany přírody, tzn., že nevedou žádná správní řízení a nejsou ani jejich účastníky. Pouze vydávají stanoviska a odborné posudky k jednotlivým záměrům, které mohou být v nějakém střetu se zájmy ochrany přírody. Pokud ale orgány, které správní řízení vedou, nezpracují stanoviska či posouzení Správ CHKO do svých rozhodnutí, není žádná možnost, jak uhájit zájem ochrany přírody. Dalším problémem je pak neexistující rozpočet pro jednotlivé Správy CHKO, kdy se velice obtížně mohou plánovat potřebná opatření v zájmových územích.

Rovněž spolupráce jednotlivých Správ CHKO se Slovenskou inspekcí životního prostředí by dle názoru pracovníků Správ CHKO měla být na lepší úrovni. Správy CHKO totiž v případě podání podnětu na možné porušení zákona k Slovenské inspekcí životního prostředí obdrží údajně pouze informaci, zda bude ve věci vedeno správní řízení, neobdrží však žádnou informaci o výši případné sankce. Dle neoficiálních zjištění Správ CHKO jsou pokuty na úseku porušování zákona o ochraně přírody a krajiny velmi nízké v řádech pouhých několika desítek či stovek eur.

I přes výše popsaná úskalí jsou dle zjištění ČIŽP v rámci cesty navštívená chráněná území většinou v dobrém stavu, bez zásadních negativních zásahů spojených s lidskou činností. Pracovníkům Správ CHKO se daří i osvěta, kdy jsou realizovány různé semináře a vzdělávací akce pro děti. Pouze ojediněle dochází ze strany neznámých vandalů k ničení např. informačních tabulí u naučných stezek.

Ač sami zástupci jednotlivých Správ CHKO vesměs kritizovali systém státní ochrany přírody na Slovensku, včetně chybějících finančních prostředků, účastníci cesty hodnotí velice pozitivně skutečnost, že na jednotlivých Správách CHKO je dostatek informačních a propagačních materiálů jak pro veřejnost, tak pro spolupracující partnery. Důkazem toho je výčet poskytnuté dokumentace účastníkům cesty uvedený výše v této zprávě. Ze strany inspekce byly předány propagační materiály, které měla inspekce k dispozici především od

Správy CHKO Železné hory a Správy Žďárské vrchy, které územně patří pod ČIŽP OI Havlíčkův Brod.

Celkově byla předmětná cesta velmi přínosná, získané informace mohou být jak pracovníkům ČIŽP, tak pracovníkům jednotlivých navštívených Správ CHKO na Slovensku vodítkem pro řešení problematiky na úseku ochrany přírody. Řada věcí souvisejících s ochranou přírody je jak na Slovensku, tak v České republice prováděna obdobně, řada věcí pak zcela odlišně. Stejně tak se v souvislosti s ochranou přírody vyskytují obdobné problémy, avšak každá země má i svá specifika.

Závěrem lze konstatovat, že cíl zahraniční cesty byl naplněn a získané informace mohou být ze strany ČIŽP podpůrně využity v praktickém vymáhání právních předpisů na úseku ochrany přírody.

Cestovní zpráva předložena dne: 15. října 2018

Podpisy účastníků cesty:

Ing. Pavel PETR

Ing. Borek HROMÁDKA

Cestovní zprávu schválil:

Dne: 15.10. 2018